

Masarykova univerzita v Brně

Filozofická fakulta

Katedra informačních studií a knihovnictví

MUNI
ARTS

Čtenářský životopis

Seminární práce

ISKB41 Čtení a čtenáři

Autoři: Veronika Říhová, 512356

Brno
12.05.2023

Čtenářský životopis

Oba mí rodiče učí český jazyk a literaturu a hudební výchovu (matka na vesnické základní škole a otec na gymnáziu), ale mají naprosto odlišné čtenářské návyky. Matka čte v podstatě, jen když je nemocná a nemá co dělat, což je to zvyk, který má už od dětství. V té době měla tolik mimoškolních aktivit (sbor, klavír, pionýr, gymnastika a mnoho dalších), že na čtení neměla jinak čas. Navíc, a to je jí dnes trochu líto, neměla nikdy povinnou četbu, dokonce ani během studia na pedagogické fakultě (v 80. letech). Naposledy intenzivněji četla před několika lety, kdy měla zlomený kotník. Během samotné rekonvalescence přečetla asi čtyři knihy a natolik jí to bavilo, že během následujícího roku přečetla další tři. Zvyk se ale neuchytil, a teď už má víc jak tři roky rozečtenou jednu a tu samou knihu (*Slavíka* od Kristin Hannah). Jednu dobu měla snahu číst si před spaním, ale vadilo jí, že si nikdy druhý den nepamatuje, o čem četla, a musí pořád začínat znovu. Ještě krátce měla snahu číst kdysi, kdy se s otcem rozváděli, a teta, které nedávno procházela něčím podobným, jí doporučila pár knih, které by jí měly pomoci situaci překonat (pamatuji si, že četla *Otcomilky* od Simony Monyové).

Otec je naopak čtenář náruživý. Čte denně, nejčastěji beletrie (především českou a světovou klasiku) a to včetně poezie, dramát apod, současnou beletrii už méně a hodně si vybírá. Kromě toho čte i populárně naučnou a odbornou literaturu, a to především ze svého oboru od literární teorie, jazykovědy, dějiny hudby ale i mimo obor především z oboru přírodních věd, dějepisu a v podstatě čehokoliv jiného. Non-fikce čte ale podstatně méně než beletrie. Naopak dětskou nebo žánrovou literaturu nečte téměř vůbec (s výjimkou klasik z oblasti fantasy, sci-fi apod.). Čte v první řadě kvůli sobě, ale také kvůli práci. Má vlastní skripta do všech předmětů, které učí, a pravidelně je přepracovává a přidává k nim nové ukázky.

Pamatuji si, že když mi bylo asi pět let, tak mi táta před spaním předčítal. Nevydrželo to dlouho a z přečtených knih si pamatuji pouze *Japonské pohádky*. Proč mi četl zrovna tuto nevím, ale jednu z pohádek si pamatuji dodnes „O stařečkovi, který nechal rozkvétat stromy“. Mamka mi prý předčítala v době, když jsem byla ještě mladší, ale na to si nepamatuji vůbec. Prý to byla leporela. Je zvláštní, ale jednu z těch knížek – *Kuřátko a obilí* – jsem uměla dlouho zpaměti, ale nepamatuji si ani, že bych se jí někdy učila.

Domácí knihovny jsme doma měli dvě. Jedna patřila tátovi a byla u něj v pokoji. Druhá byla (a stále je) v obývacím pokoji a v ní jsou především knihy „okrasné“. Vícedílné série s hezkými hřbety, série převyprávění mýtů z celého světa s barevnými obálkami, klasiky, které by měly být vidět (například sebraný Skácel, Shakespearovy *Sonety* apod.), později encyklopedie jako *Zvíře* a *Země*, pár mamčiných knih a také velká polička s dětskými knihami v několika řadách, ze které jsem četla já a později sestra.

Před nástupem na základní školu jsem číst a psát neuměla a knížky mě, co si pamatuji, moc nebavily (ale fotografie tvrdí něco úplně jiného). V první a druhé třídě jsem hodiny a čtení ráda moc neměla (rozhodně ne tolik jako matematiku nebo kreslení). Především mně vadilo čtení nahlas, ať už jsem četla já nebo kdokoliv jiný (mj. kvůli vadě řeči), i když dětské encyklopedie jsem měla ráda už tehdy. Trochu se to změnilo někdy ve třetí třídě, kdy se mi dostaly do rukou knížky Astrid Lindgrenové a taky *Lexikon ohrožených druhů strašidel* of Vítězslavy Klimtové. Na Lexikonu se mi líbilo, kromě samotného obsahu, především to, že se nemusel číst od začátku až do konce.

V té době se stalo ještě něco pro mě zásadního. Od mala jsem kvůli ráčkování bezvýsledně chodila na logopedii. Jednou večer, když jsem mamce večer předčítala (číst nahlas jsme museli povinně a do sešitu si zapisovat počet minut) *Ronju, dceru loupežníka*, poprvé jsem vyslovila „r“ správně. Samozřejmě za to nemohla *Ronja*, ale rovnátka, ale stejně.

Tou dobou jsem už četla, ale spíš nárazově a spíš, než nové knížky jsem četla pořád do kola svoje oblíbené, což bylo částečně způsobeno omezeným rozsahem domácí knihovny, částečně ale také tím, že potkávat se se starými známými knižními kamarády bylo zábavnější než objevovat nové, například jak *Dva roky prázdnin*, tak *Švýcarského robinzona* jsem četla minimálně šestkrát.

Na základní škole jsme si sice čtenářský deník vézt měly, ale každý učitel ho chtěl jiný. Zpočátku chtěli jen datum, název knihy, autora, jak dlouho jsme ji ten den četli a rodiče se museli podepsat. Později chtěli u každé přečtené knížky stručně obsah, hlavní postavy a na konec nakreslit obrázek. Přátel jsem nikdy moc neměla a se spolužáky jsem nevycházela, takže když se ze mě někdy během přechodu z prvního na druhý stupeň stal knihomol (více méně ze dne na den), byl to pro mě jen jeden z mnoha důvodů proč mě šikanovat (párkrát jsem se kvůli tomu s nimi poprala). Navíc jsem tvrdohlavě odmítala cokoli, co měli rádi oni, včetně populární hudby a televize.

Již zmíněný přerod v knihomola ironicky nezpůsobila ani tak kniha, ale film. Když mi bylo asi deset, mamka mi půjčila od kolegyně první díl *Harryho Pottera*, že to u nich ve škole všichni čtou. Mě se to číst nechtělo, ale jednou jsem ho začal číst a po pár kapitolách jsem ho odložila, protože mě to nebavilo. O několik měsíců později mě mamka vzala do kina filmovou adaptaci. Nechtěla jsem jít ani tak kvůli filmu samotnému, ale hlavně proto, že co jsem si pamatovala, bylo to vůbec poprvé, co jsme do kina šla. Přibližně ve chvíli, kdy Harry vchází do Příčné ulice, jsem byla pro svět ztracená. Zamílovala jsem si především prostředí a chtěla jsem víc, než mi dal film. Od té chvíle nastalo období, kdy jsem tvrdohlavě četla pořád dokola díly, které byly zrovna dostupné. Do té doby mě babička napomínala, abych občas četla. Od té chvíle jsem slýchávala „čti taky něco jiného než Harryho Pottera“ (bylo to naprosto nezasloužené, četla jsem i další věci, jen mě u toho málokdy viděli), což se později změnilo v příkaz, „odlož tu knihu a jdi dělat něco jiného“. Dospělým se nezavdčíš.

Nevím úplně proč, ale mamčíným doporučením na knížky jsem vždy nedůvěřovala, i když se mi skoro vždy nakonec líbily. Jako malá jsem milovala *Tři knihy o Pavím očku* a knížky Heleny Šmahelové (měla jsem výtisky po ní), ale když mně později doporučila knihy Květy Legátové a E. M. Remarquova, číst jsem je nechtěla. K oběma jsem si nakonec našla cestu sama, k Remarquovi teprve před pár týdny.

Vůbec si nepamatuji, kterou knížku jsem v dětství přečetla jako první. Ve škole jsme četli *O letadélku Káněti*, z toho si ale nic nepamatuji (hlavně, proto, že jsem byla tehdy pořád nemocná a o většinu děje jsem přišla). Když jsme četli *Dobrodružství veverky Zrzečky*, už jsem je sama přečtené měla. V té době mě ale především bavily dětské ilustrované encyklopedie, nejen proto, že se krátké odstavce a vysvětlivky k obrázkům dobře četly, ale také proto, že jsem mohla knížku otevřít zrovna na tématu, které mě zajímalo, a nemusela jsem je číst celé.

První „dospělou“ knihu si také nepamatuji, ale když jsem asi v jedenácti letech vylovila z domácí knihovny knížku *Cid a jeho věrní* a přečetla ji od začátku až dokonce, připadala jsem si velmi dospěle. Vybrala jsem si ji tehdy především proto, že většinu knížek na „dětské polici“ jsem už měla přečtenou (nebo se mi číst nechtěly) a nové moc nepřibývaly. Někdy v té době jsem naše začala natolik otravovat požadavky na nové knihy, že mě nakonec táta vzal jednoho krásného odpoledne do knihovny a zapsal mě tam (byla tehdy na opačné straně ulice, kde jsem bydlela).

První opravdu dospělá kniha, na kterou si pamatuji, byl *Stín kapradiny* Josefa Čapka. Asi ve dvanácti jsem si ji poprvé půjčila z knihovny (dětské oddělení mi brzo bylo malé a na dospělém jsem se moc nevyznala, takže jsem si vybírala velmi náhodně) a na dlouhou dobu jsem jí byla posedlá. Dodnes nevím úplně proč, protože kdyby po mě někdo hned po dočtení chtěl, abych mu převyprávěla děj, nebyla bych toho schopna. Možná za to mohla zvláštní jména protagonistů (Václav Kala a Rudolf Aksamit), nebo obtížný ale neuvěřitelně poetický jazyk, který pro mě byl úplným zjevením, nebo možná fakt, že to byla jedna z prvních knížek, ve které jsem se na svět dívala z pohledu „záporáků“

(pytláků a vrahů), ale ten pocit strachu a sebenenávisti z pasáží, kdy prchali před spravedlností, ve mně seděl ještě hodně dlouho. Během dvou let jsem knížku přečetla asi pět krát. Později na vysoké škole jsme ji měli přečíst povinně na seminář české literatury a já jsem ke svému šoku zjistila, že za ta léta z knihy její kouzlo buďto vyprchalo, nebo ho v ní nejsem schopna najít. Možná to bylo tím, že tentokrát jsem nemusela zápasit s nádherným jazykem, možná jsem se jako čtenář změnila.

Po škole jsem skoro tři roky pracovala v kanceláři. Práce samotná mi společně s dojížděním a dalšími povinnostmi zabírala najednou mnohem víc času, než jsem byla zvyklá, byla nudná a ubíjející, a později jsem začala znovu studovat, což mi ukrajovala ještě více času. Začala jsem tedy v práci poslouchat audioknihy, abych si to nějak vynahradila. Navíc jsem měla pocit, že z nedostatku podnětů ze dne na den zakrňuji. Poslouchala jsem téměř výhradně knihy v angličtině, které jsem už někdy četla (romány Jane Austenové, sester Brontëových, *Frankensteina* apod.). Ve chvíli, kdy jsem v práci skončila, jsem skončila i s audioknihami. Vrátila jsem se ale víc k tištěným knihám. Bývala jsem vždy po práci natolik unavená, že jsem nedokázala skoro nic dočíst, a i když se mi kniha líbila, usínala jsem u ní.

Zapojení do pracovního procesu mě ovlivnilo ještě jinak. Měla jsem najednou mnohem více finančních prostředků a velkou část z nich jsem začala dávat na knihy a moje knihovnička se mi za pár let zněkolikanásobila. Knížky jsem si kupovala už dřív, ale bylo to jen občas a nárazově. Teď se snažím být systematická, kupovat ty, o kterých vím, že je budu chtít číst znovu: oblíbené autory (Nabokov, Calvino, Carterová, Wintersonová, Woolfová, Pratchett, Gaiman apod.), oblíbené žánry a témata (především mytologii a pohádky), oblíbené edice (AAA) a tvorby malých nakladatelství (Gnóm, Rubato, dybbuk). Také si postupně dokupuji knížky, které jsem měla ráda dříve, ale měla jsem je půjčené z knihovny (hlavně světovou klasiku).